

N:o 10.

Ank. till Riksd. kansli den 14 maj 1901, kl. 1 e. m.

*Första Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 7,
i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl.
Maj:t med begäran om revision af gällande helsovårds-
och epidemistadgar.*

Uti en inom Första Kammaren väckt, till kammarens andra tillfälliga utskott öfverlemnad motion, n:o 32, har herr A. von Möller hemställt, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta genom sakkunniga verkställa en revision af helsovårdsstadgan för riket den 25 september 1874 och Kongl. Maj:ts nådiga förordning angående åtgärder mot införande och utbredning af smittosamma sjukdomar bland rikets invånare den 19 mars 1875.

Till stöd för sin hemställan anför motionären:

Vid äldre tiders lagstiftning i fråga om helso- och sjukvård hade den hufvudsakliga vigten lagts å den enskilde sjukes vård och behandling, under det att några nämnvärda åtgärder till förekommande af sjukdom och förhindrande af dess spridning icke ansetts nödiga så länge en sjukdom visade sig »lindrigare» och »mindre allmän»; först då en sjukdom befunnits »smittosam», »epidemisk» eller »mera elakartad» hade ett inskridande i berörda syfte från det allmännas sida ansetts af behovet påkalladt.

Nyare tiders åskådningssätt beträffande den allmänna helso- och sjukvården hade i vår lagstiftning fått sitt uttryck först uti ofvan-

nämnda helsovårdsstadga och epidemistadga. Med utfärdande af dessa för sin tid väl afvägda och synnerligen förtjenstfulla stadgar samt de af kongl. sundhetskollegium i anledning af desamma meddelade »Råd och anvisningar» hade tagits ett betydelsefullt steg framåt och hade också, sedan dessa stadgar börjat tillämpas, ett bestämdt framåtskridande med afseende å den allmänna hygienien kunnat förmärkas i fråga om *städerna*.

Oaktadt ifrågavarande helsovårdsstadga inrymde ett särskildt kapitel »om helsovårdsstyrelse och allmänna helsovården på landet», hade man emellertid ej en dylik gynsam erfarenhet beträffande landsbygden, utan syntes den på en 25-årig tillämpning af nu gällande lagstiftning i ämnet grundade erfarenheten tala för, att man ej heller för framtiden hade att vänta någon synnerlig förändring till det bättre, förrän nu gällande, ej fullt tidsenliga bestämmelser blifvit genom en sakkunnig revision ändrade, skärpta eller förtydligade.

Särskildt funne motionären, att den nuvarande sammansättningen af de å landsbygden fungerande helsovårdsmyndigheterna lade hinder i vägen för ett nödigt tillgodoseende af hygienens kraf och ett tillräckligt effektivt arbete i den allmänna helsovårdens intresse. Det kommunalnämnderna gifna uppdraget att tjenstgöra jemväl såsom helsovårdsnämnder blefve, enligt motionärens mening, lätt tillbakasatt för dessa korporationers alla öfriga olikartade åligganden, och vore det för öfrigt ej förvånande att, då åtgärder i hygienska syften vanligen vore förenade med mer eller mindre ekonomiska uppoffringar, nämnda myndigheter icke i praktiken visade något lifligare intresse för dylika åtgärder.

En afsevärd brist i helsovårdsstadgan förefunnes deri, att stadgan ej lemnade någon föreskrift, afsedd att verka för kommunalnämndernas kompetens uti nu ifrågavarande hänseenden. Den bestämmelsen i berörda stadga, att vederbörande läkare egde närvara då kommunalnämnd behandlade frågor om allmänna helso- och sjukvården, saknade betydelse, då läkaren finge deltaga allenast i öfverläggningarna men ej i besluten, och de råd och anvisningar, som enligt samma stadga kommunalnämnderna egde i helsovårdsärenden få sig meddelade från sundhetskollegium — numera kongl. medicinalstyrelsen — blefve enligt sakens natur gifna allenast i allmän form. Väl innehölle helsovårdsstadgan bestämmelser afsedda att förhindra helsovårdsnämnd att öfverskrida sin befogenhet, men saknade deremot föreskrifter i det fall, att dylik myndighet skulle

försumma att på ett tillfredsställande sätt sköta sina åligganden i den allmänna hygienens intresse.

Visserligen, fortsätter motionären, kunde väl medgifvas, att den allmänna hygien å landsbygden öfver hufvud taget ej påfordrade samma uppmärksamhet som i städerna, men vid det förhållandet, att antalet dödsfall i smittosamma sjukdomar å landsbygden inom riket för närvarande uppginge till omkring 14 proc. af samtliga dödsfall, hvilken siffra med anlitande af de åtgärder, som den nyare vetenskapen lemnat till vårt förfogande, säkerligen kunde betydligt nedbringas, föreläge derutinnan ett talande skäl för sträfvet att på lagstiftningens väg genomföra en så vidt möjligt noggrann hygien äfven på landsbygden, der ofta de enskilda intressena lade hinder i vägen för genomförande af hygieniska reformer.

Då numera, avslutar motionären sin motivering, så väl i städerna som å landsbygden i många afseenden olika förhållanden rådde än vid tiden för ofvannämnda författningars tillkomst samt kännedomen om särskildt de smittosamma sjukdomarne och medlen för deras bekämpande numera vore betydligt mer utvecklade och vetenskapligt grundade, hvartill komme, att åtskilliga sjukdomar, hvilka förut ej uppfattats såsom smittosamma, numera afgjort fått sin plats inom denna grupp, kunde de lagbestämmelser, föreskrifter, råd och anvisningar, som 1874 och 1875 års lagstiftning meddelat, med allt fog anses i flera punkter föråldrade och otillräckliga.

* * *

Vid granskning af föreliggande motion finner utskottet, att motionären icke framställt någon anmärkning beträffande ifrågakomna stadgarns lämplighet med afseende å nuvarande förhållanden inom rikets städer, utan erkänner fastmer det framåtskridande i hygienisk riktning, som i dem egt rum sedan stadgarna börjat tillämpas. Anmärkningarna i motionen afse sålunda allenast förhållandena på landet, och dess syfte synes hufvudsakligen gå ut derpå att genom skärpt lagstiftning vinna garanti för att jemväl å landsbygden den moderna helso- och sjukvårdens fordringar blefve bättre tillgodosedda än hvad, enligt motionärens mening, nu vore fallet.

Utskottet får härvid anmärka, att de hygieniska förhållandena på landet varit föremål för vida större uppmärksamhet från stats-

maktens sida efter tillkomsten af 1874 och 1875 års författningar, än motionären synes antaga.

Efter långvariga och noggranna förarbeten utfärdades den 31 oktober 1890 Kongl. Maj:ts nådiga instruktion för läkare, som äro för helso- och sjukvården inom visst område anstälde, äfvensom för andre, som utöfva läkarekonsten.

Med bibehållande af den förut gällande föreskrift, som ålade provinsialläkarne att hvar inom sitt distrikt utöfva närmaste inseendet öfver den allmänna helso- och sjukvården, infört genom ofvannämnda instruktion en institution, särskildt afsedd för tillgodoseende af hygienens kraf, nemligen de inom hvarje län anstälde förste provinsialläkarne.

Desse åliga enligt instruktionen bland annat: att inom länet utöfva tillsyn öfver den allmänna helso- och sjukvården; att verkställa de inspektioner, undersökningar och andra tjensteförrättningar, som på dem ankomma eller hvilkas utförande af myndighet åt dem uppdrages; att med råd och anvisningar rörande allmänna helso- och sjukvården tillhandagå konungens befallningshafvande och menigheter inom länet; att med uppmärksamhet följa den vid det civila medicinalväsendet inom länet anställda personalens tjenstverksamhet; samt att insamla och bearbeta statistiska uppgifter rörande länets allmänna helso- och sjukvård och med ledning af dessa uppgifter söka utröna orsakerna till allmännare förekommande sjukdomar.

Vidare stadgar instruktionen, att förste provinsialläkare eger: att äska sammanträde med helsovårds- eller kommunalnämnd för behandling af ärende angående allmän helso- och sjukvård; att, derest han finner att helsovårds- eller kommunalnämnd underlåter fullgöra sina åligganden i afseende å allmänna helso- och sjukvården och rättelse icke kan af honom åstadkommas, han eger att hos konungens befallningshafvande anmäla förhållandet; samt att, då smittosam sjukdom är inom länet gängse, förste provinsialläkare skall med ledning af de till honom inkomna rapporter och uppgifter om sjukdomsfall af smittosam art inhemta närmare upplysning om de åtgärder, som vidtagits till förekommande af smittans utbredning äfvensom, der vidtagande af sådana åtgärder uraktlåtits eller eljest dertill förekomme anledning, skriftligen meddela nödiga råd och anvisningar eller, der så erfordras, hos konungens befallningshafvande göra anmälan om förhållandet och hemställa om förord-

nande för sig eller ortens provinsialläkare att verkställa undersökning och anordna lämpliga åtgärder.

Att den centrala myndighet, åt hvilken handhafvandet af helsovårdsangelägenheterna är anförtrodt, jemväl i öfrigt icke lemnat ur sigte angelägenheten att söka fullständiga föreskrifterna uti ifrågavarande stadgar i den mån omständigheterna synas dertill gifvit anledning, framgår bland annat deraf, att, såsom af utskottet i dess utlåtande n:o 2 angående desinfektion af qvarlåtenskapen efter i lungsot afliden person redan omnämnts, inom vederbörande departement åtgärder förberedas för att epidemistadgan, hvars betydelse redan ökats genom senare tillkommen föreskrift beträffande i antalet af de sjukdomar, för hvilkas bekämpande den skall lända till efter rättelse, må vinna tillämpning jemväl med afseende å lungtuberkulosen.

Med dessa förhållanden för ögonen kan man, enligt utskottets förmenande, ingalunda påstå, att ej förbättring i hygienisk riktning åstadkommits uti helso- och sjukvården jemväl å landsbygden. Genom anställandet af förste provinsialläkarne med den instruktion, hvaraf utskottet härofvan meddelat utdrag, har sålunda, efter 1875, ett betydelsefullt steg framåt tagits från det allmännas sida för öfvervakandet och förbättrandet af helsovården å landet, och att verkningarna häraf redan under den jämförelsevis ej långa tid denna institution varit i verksamhet visat sig gynsamma, är, enligt utskottets åsigt, otvifvelaktigt. Att så ej för framtiden skulle blifva förhållandet i ännu högre grad, har utskottet icke någon anledning att antaga.

Hvad angår motionärens anmärkningar i fråga om kommunalnämnds olämplighet såsom helsovårdsmyndighet, är det svårt att inse, åt hvilken annan denna nämnds åligganden i berörda afseende skulle anförtros utan att skapa en helt och hållet ny myndighet, och i allt fall har motionären icke ens antydtt, i hvilken riktning en dylik nydaning, som antagligen komme att ådraga kommunerna afsevärda kostnader, skulle ske.

Slutligen och hvad beträffar motionärens anmärkning om saknaden af bestämmelse för det fall, att kommunalnämnd skulle underlåta att fullgöra sina åligganden, får utskottet hänvisa till ofvan återgifna stadgande uti instruktionen för förste provinsialläkarne, att dessa ega anmäla dylik underlåtenhet hos konungens

befallningshafvande, som icke lärer underlåta att vidtaga de förfoganden, till hvilka en sådan anmälan kan föranleda.

Giltiga skäl för den ifrågasatta hemställan om revision af berörda stadgar synas sålunda ej föreligga, och hemställer utskottet följaktligen,

att ifrågavarande motion icke må af Första Kammarerna bifallas.

Stockholm den 7 maj 1901.

På utskottets vägnar:

C. NORDENFALK.

Reservation

af herr *A. von Möller*.